

A.

Lehrverfassung.

Plan nauk.

In dem Schuljahre vom 10. Oktober 1841 bis Ende September 1842 wurden folgende Lehrgegenstände abgehandelt:

W roka szkolnym od 10. Października 1841 do ostatn. Września 1842 wykładano następujące przedmioty:

Sexta: 32 Stunden wöchentlich.

Ordinarius: Lehrer Cichowicz.

Klassa VI. 32 godziny na tydzień.

Ordynaryusz: Nauczyciel Cichowicz.

a) Kathol. Rel.-Unterricht. 2 St. Dr. Prabucki. Von der Offenbarung, den Vollkommenheiten Gottes, der Welterschöpfung und vom Menschenfalle nach Ostrup. b) Latein. 7 St. Lehrer Cichowicz. 3 St. Gramm., die Formenlehre; 3 St. Schönborns Lesebuch bis §. 78; 1 St. Exerc. und Extemp. c) Polnisch. 3 St. Lehrer Cichowicz. 1 St. Gramm.; 1 St. Lesen u. Declam.; 1 St. schriftl. Arbeiten. d) Deutsch. 5 St. Davon 2 St. Lehrer Cichowicz. Uebers. aus Poplinski's Auswahl Theil I. Pag. 78 bis 99. u. Declam.; 3 St. Lehrer Figurski; 2 St. Gramm., von den Redetheilen und der Orthographie; 1 St. Uebers. aus Poplinski's Elementarbuch. e) Arithmetik. 4 St. Lehrer Figurski; Die vier Species mit unbenannten und benannten Zahlen; Brüche, Regel de tri, Kopfrechnen. f) Naturgeschichte. 2 St. Prof. Motty. Einleitung	a) Religia katolicka. Dr. X. Prabucki 2 godz. 0 objawieniu, doskonałościach Boga, stworzeniu świata i upadku człowieka podług Ostrupa. b) Język łaciński. 7 godzin. Naucz. Cichowicz. 3 godz. gram., etymologia; 3 godz. wypisy Schönborna aż do §. 78.; 1 godz. Exerc. i Extemp. c) Język polski. 3 godz. Naucz. Cichowicz. 1 godz. gram.; 1 godz. czyt. i deklam.; 1 godz. ćwiczenia piśmienne. d) Język niemiecki. 5 godz.; z tych 2 godz. Naucz. Cichowicz, tłumaczenie z Poplińskiego Auswahl Cz. I. str. 78—99. i deklam.; 3 godz. Naucz. Figurski, 2 godz. gram. o częściach mowy i pisownia; 1 godz. tłumaczenie z Poplińskiego Elementarbuch. e) Rachunki. 4 godz. Naucz. Figurski. Cztery działania liczb prostych i wielorakich; ułamki; reguła trzech; rachunki pamięciowe. f) Historia naturalna. 2 godz. Prof. Motty.

in die Naturgeschichte; Eintheilung der Fossilien in vier Klassen, der Pflanzenwelt in 9 Familien später Beschreibungen der bekannten und nützlichen Mineralien und Pflanzen.

- g) Geschichte. 1 St. bis 1. Mai Director Stoc., von da ab Lehrer Cichowicz. Das Merkwürdigste aus der alten Geschichte.
- h) Geographie. 2 St. Prof. Czwalina, bis zu den Sommerferien, dann Lehrer Cichowicz. Allgemeine Einleitung, dann Uebersicht der 5 Welttheile.
- i) Kalligraphie. 2 St. Lehrer Cichowicz. Ueb. nach gestochenen Vorschriften.

Quinta. 32 Stunden wöchentlich.

Ordinarius: Lehrer Figurski.

- a) Kathol.=Religions=Unterricht. 2 St. Dr. Prabucki. Von der Erlösung, Heiligung und von der Kirche nach Otrup.
- b) Latein. 8 St. Lehrer Figurski. 3 St. Gram. nach Poplinski, der ganze etymologische Theil; 3 St. Uebersetzen aus Schönborn's Lesebuche (Th. II.) bis pag. 60. Auch haben die Schüler aus demselben 31 Erzählungen auswendig gelernt, welche zugleich 1. St. wöchentl. übersetzt und erklärt wurden. Alle 8 Tage wurden abwechselnd Extemporalia pro loco und Exercitia geschrieben.
- c) Polnisch. 3 St. Lehrer Figurski. 1. St. Grammatik: die ganze Etymologie nach Muczkowski; 1 Stunde Lesen und Deklamiren; 1 Stunde schriftliche Arbeiten.
- d) Deutsch. 4 St. bis zu den großen Ferien Professor Czwalina, von da ab Lehrer Figurski und Kand. Karwowski. 1 St. Grammatik; 1 St. Lesen und Deklamiren; 1 St. Uebersetzen aus dem Polnischen in's Deutsche; 1 St. Extemp.
- e) Arithm. etik. 4 St. Kand. Karwowski. Ganze Zahlen; die vier Species mit ganzen Zahlen; gewöhnliche und Dezimalbrüche; die Theorie der Proportion von der praktischen Seite gefasst; Beispiele auf der Proportionslehre gegründet, Regel de tri, Regula de quinque; einfache Zinsrechnung; Diskontorechnung; Gesellschaftsrechnung.
- f) Naturgeschichte. 1 Stunde Professor Motty. Eintheilung der Naturreiche in Klassen und Ordnungen; ausführlich die Säugethiere.

Wstęp do historyi naturalnej; podział królestwa rzeczy kopalnych na cztery klasy; królestwa roślinnego na 9 familii, poczem nastąpiły opisy znajomszych i użyteczniejszych mineralów i roślin.

- g) Historia. 1 godz. aż do Maja Dyr. Stoc. od tego czasu Naucz. Cichowicz. Najważniejsze wypadki z dziejów starożytnych.
- h) Geografia. 2 godz. Prof. Czwalina, do wakacji, odtąd Naucz. Cichowicz. Wstęp ogólny, potem opis pięciu części świata.
- i) Kalligrafia. 2 godz. Naucz. Cichowicz. Ćwiczenia podług sztychowanych wzorów.

Klasa V. 32 godziny na tydzień.

Ordynaryusz: Nauczyciel Figurski.

- a) Religia katolicka. 2 godz. X. Dr. Prabucki. O odkupieniu, uświęceniu i o kościele podług Otrup.
- b) Język łaciński. 8 godz. Naucz. Figurski. 3 godz. gram. podług Poplińskiego, cała etymologia; 3 godz. tłumaczono z części II. Schönborna wypisów do strony 60. Uczniowie uczyli się także na pamięć 31 powieści z tychże wypisów, które co tydzień w 1 godzinie tłumaczono i objaśniano. Co tydzień pisano na przemian extemp. o miejsca i ćwiczenia domowe.
- c) Język polski. 3 godz. Naucz. Figurski. 1 godz. z grammatyki cała etymologia podług Muczkowskiego; 1 godz. czytanie i deklamacye; 1 godz. wypracowania piśmienne.
- d) Język niemiecki. 4 godz. aż do wielkich ferii Professor Czwalina, odtąd Naucz. Figurski i Kandydat Karwowski. 1 godz. czytanie i deklamacye; 1 godz. tłumaczenie z polskiego na niemieckie; 1 godz. extemporalia.
- e) Rachunki. 4 godz. Kand. Karwowski. O liczbach całych, cztery działania z temiż, o ułamkach zwyczajnych i dziesiętnych, teoria proporcji z praktycznej strony uchwycona; przykłady oparte na niej, to jest: reguła trzech, reguła pięciu, procentów pojedynczych, terażniejszej wartości i wspólki.
- f) Historia naturalna. 1 godz. Prof. Motty. Podział królestw przyrodzenia na klasy i rzędy; obszernie o zwierzętach ssących.

- g) Geschichte. 2 Stunden; bis zum Maj Direktor Stoc, von da ab Lehrer Figurski. Eine kurze Uebersicht der Geschichte der alten Welt bis zum Jahre 476 nach Christi Geburt.
- h) Geographie. 2 St.; bis zu den großen Ferien Professor Czwalina, von da ab Lehrer Cichowicz. Einleitung in die Geographie; alle deutsche Staaten, besonders Preußen und Oestreich, dann Spanien und Portugal; Orographie und Hydrographie der ganzen Erde.
- i) Kalligraphie. 2 St. Lehrer Cichowicz; Uebungen nach gestochenen Vorschriften.

Quarta A. 32 Stunden wöchentlich.

Ordinarius: Kandidat Dr. Cegielski.

- a) Katholischer Religions-Unterricht. 2 St. Dr. Prabucki. Von den heiligen Sakramenten nach Ontrup.
- b) Evangelischer Religions-Unterricht. 2 St. Konrektor Schönborn. Biblische Geschichte alten und neuen Testaments, Entwicklung religiöser Grundbegriffe; Erlernen von Kernsprüchen und der Hauptstücke des lutherischen Katechismus.
- c) Lateinisch. 8 Stunden wöchentlich Kandidat Dr. Cegielski. 2 Stunden Grammatik nach Zumpt: die Lehre vom Subjekte und Prädikate und vom Gebrauche der Casus. 2 St. parallel mit der Grammatik Uebersetzung aus dem Deutschen ins Lateinische nach August's Anleitung. 3 St. Cornelius Nepos, die Biographien von Dion, Iphicrates, Chabrias, Timotheus, Datames, Epaminondas, Pelopidas und Agesilaus. — Alle 14 Tage eine Stunde Extemp. pro loco.
- d) Griechisch. 5 St. Lehrer Januskowski, davon 3 St. Grammatik nach Buttmann, die Formlehre bis zu den Verbis auf μ ; 2 Stunden Jacobs Elementarbuch von der ersten Deklination bis zu den Verbis auf μ .
- e) Deutsch 3 St. Kand. Dr. Cegielski. 1 St. Grammatik: die Lehre vom einfachen Satze. 1 St. Uebersetzung aus dem Polnischen ins Deutsche, abwechselnd mit freiem Vortrage und Deklamation. Alle 14 Tage ein Aufsatz abwechselnd mit Extemporalien.
- f) Polnisch. 3 St. Kand. Dr. Cegielski. 1 St. Grammatik: die Lehre vom einfachen Satze; 1 St. Lesen nebst Interpretation abwechselnd mit Deklamationen. Alle 14 Tage ein Aufsatz.

- g) Historia powszechna. 2 godz.; aż do Maja Dyr. Stoc, odtąd Nancz. Figurski. Krótki rys historyi starożytnej aż do roku 476 po narodzeniu Chrystusa Pana.
- h) Geografia. 2 godz.; aż do wielkich feryj Prof. Czwalina, po feryjach Nancz. Cichowicz. Wstęp do jeogr., wszystkie państwa Niemiec, osobliwie Prusy i Austrya, potem Hiszpania i Portugalia, Orografia i Hydrografia całej ziemi.
- i) Kalligrafia. 2 godz. Nancz. Cichowicz. Ćwiczenia podług sztychowanych wzorów.

Klasa IV. a. 32 godziny na tydzień.

Ordynaryusz: Kand. Dr. Cegielski.

- a) Religia katolicka. 2 godz. Dr. X. Prabucki. O sakramentach św. podług Ontrupa.
- b) Ewang. relig. 2 godz. Konrektor Schönborn. Historia biblijna Starego i Nowego Testamenta, wykład zasad religijnych, učenje się na pamięć zdań pisma Ś. i rozdziałów z luterskiego katechizmu.
- c) Język łaciński. 8 godz. Kand. Dr. Cegielski. 2 godz. grammatyka podług Zumpta. Nauka o Subjekcie i Predykacie i o używaniu przypadków. 2 godz. stósując się do wykładu grammatyki tłumaczenie z niemieckiego na łacińskie podług wypisów Augusta. 3 godz. Kornel. Nep., życia: Diona, Iphikratesa, Chabriasza, Tymoteusza, Datamesa, Epaminondesa, Pelopidasa i Agezylausza. Co dwa tygodnie godz. extemp. pro loco.
- d) Język grecki. 5 godz. Nancz. Januskowski. 3 godz. gram. podług Buttmanna, etymol. aż do słów na μ ; 2 godz. Jakobsa Wypisy od 1szej deklinacyi aż do słów na μ .
- e) Język niemiecki. 3 godz. Kand. Dr. Cegielski. 1 godz. gram.: nauka o zdaniu. 1 godz. tłumaczenie z polskiego na niemieckie, na przemian z wolnym wykładem i deklamacjami. Co dwa tygodnie wypracowanie na przemian z extemp.
- f) Język polski. 3 godz. Kand. Dr. Cegielski. 1 godz. gram.: nauka o zdaniu. 1 godz. czytanie połączone z wykładem na przemian z deklamacjami. Co dwa tygodnie wypracowania.

- g) Französisch. 2 St. Lehrer Cichowicz. 1 St. Grammatik: der Artikel, die Deklinationen und Conjugationen. 1 Stunde Lesen und Uebersetzen aus Hirzel pag. 480—485.
- h) Mathematik. 3. St. Kand. Karwowski. Einleitung in die Mathematik. Aus der Arithmetik: ganze Zahlen, gewöhnliche und Dezimalbrüche, als Wiederholung aus Quinta. Allgemeine Arithmetik; die vier Species; algebraische Summen und Species, positive und negative Zahlen; die Begriffe der Vermehrung und Verminderung. Aus der Geometrie: Allgemeine Einleitung von den Winkeln, von parallelen und convergierenden Linien, vom Dreieck, seine Eigenschaften in Hinsicht auf die Winkel und Seiten; von der Kongruenz der Dreiecke von den Vierseiten und Vielseiten im Allgemeinen.
- i) Geschichte. 2 St. Bis zum Mai Direktor Stoc, Geschichte des Mittelalters bis zu den Kreuzzügen; vom Mai Kand. Dr. Cegielski von den Kreuzzügen bis zur Entdeckung Amerika nach Welter,
- k) Geographie. 1. St. Bis zu den großen Ferien Professor Czwalina; von da ab Prof. Popliński. Allgemeine Uebersicht der Geographie, später Asien.
- l) Naturgeschichte. 1 St. Professor Motty. Einleitung; systematische Eintheilung der 3 Naturreiche; ziemlich ausführlich von den Hauptmineralien und von den Amphibien.
- g) Język francuzki. 2 godz. Naucz. Cichowicz 1 godz. gram., nauka o artykule, deklinacyach i konjugacyach, 1 godz. czytanie i tłumaczenie z Hirzla od strony 480—485.
- h) Matematyka. 3 godz. Kand. Karwowski. Wstęp do matematyki. Z Arytmetyki O liczbach całych, ułamkach całych i dziesiętnych jako powtórzenie z klasy poprzedniej. Arytmetyka ogólna; cztery działania; summy algebraiczne i działania z nimi; wyobrażenia oliczbach pozytywnych i negatywnych; wyobrażenia wielkości i mniejszości. Z Geometrii Wstęp do tejsze. O kątach, o liniach równoległych i przecinających się, o trójkacie, jego własności co do kątów i boków; przystawanie trójkątów, o czworobokach i wielobokach w ogólności.
- i) Historia powszechna. 2 godz. Aż do Maja Dyr. Stoc. Dzieje wieków średnich aż do wojen krzyżowych; od Maja Kand. Dr. Cegielski, od wojen krzyżowych aż do odkrycia Ameryki, podług Weltera.
- k) Geografia. 1 godz. Aż do wakacyi Prof. Czwalina, odtąd Prof. Popliński; ogólny rys Geografii, potem Azya.
- l) Historia naturalna. 1 godz. Prof. Motty Wstęp; systematyczny podział trzech królestw przyrodzenia; dosyć obszerna nauka o minerałach.

Quarta B. 32 Stunden wöchentlich.

Ordinarius Prof. Popliński.

- a) Katholischer Religions-Unterricht. Combinirt mit IV A.
- b) Evangelischer Religions-Unterricht. Combinirt mit IV. A.
- c) Latein. 8 Stunden Prof. Popliński. 2 Stunden Grammatik, nach Zumpt; aus der Syntax die Lehre von den Casus. 2 St. Uebungen im Uebersetzen aus dem Deutschen ins Lateinische nach August's Anleitung. 1 St. Extemporalia. 1 Stunde Exercitia. Kand. Schmeminski 2 St. Kornelius Nepos. Biographien des Epaminondas, Pelopidas, Eumenes, Phocion, Timoleon, Hamilkar, Hannibal, Cato und
- Klassa IV. b. 32 godziny na tydzień.
- Ordynaryusz: Prof. Popliński.
- a) Religia katolicka. Razem z IV. a.
- b) Religia ewangelicka. Razem z IV. a.
- c) Łaciński język. 8 godz. Prof. Popliński. 2 godz. gram. podług Zumpta, ze składni: nauka o przypadkach. 2 godz. ćwiczenia w tłumaczeniu z niemieckiego na język łaciński podług wypisów Augusta. 1 godz. extemp. 1 godz. exerc. Kand. Schwemiński. 2 godz. Kornel. Nep. Życia Epaminondesa, Pelopidasa, Eumenesa, Phociona, Timoleona, Hamilkara, Hannibala, Katona

de Regibus. Memorirt und durch mündliche Uebungen eingepägt wurden Timoleon, Hamilcar und Hannibal.

- d) Griechisch. 5 St. Lehrer Januskowski. 3 Stunden Grammatik nach Buttmann. Die Fernlehre bis zu den Verbis auf μ . 2 St. Jacob's Elementarbuch; von der 1sten Deklination bis zu den Verbis auf μ .
- e) Deutsch. 3 St. Kand. Schweminski. Die Lehre von den einfachen u. zusammengesetzten Sätzen, größtentheils nach Becker. In der letzten Zeit Lesen und Interpretation verschiedener Stücke aus Poplinski's Auswahl Theil II. 1 Stunde Deklamiren mustergiltiger Gedichte und Korrektur der alle 14 Tage gelieferten häuslichen Arbeiten. Professor Czwalina übersehte eine Stunde wöchentlich bis zu den großen Ferien mehrere Stücke aus Poplinski's: Nowe wypisy polskie in's Deutsche.
- f) Polnisch. 3. St. Kandidat Karwowski. In einer St. wiederholte er nach Muczowski's Grammatik den Kursus aus Quinta, und trug weiter die Syntar vor. 1. Stunde schriftliche Arbeiten. 1 St. Lesen und Deklamiren.
- g) Französisch. Lehrer Cichowicz. 2 St. wie Quarta a.
- h) Mathematik. 3 Stunden Kandidat Karwowski wie Quarta A.
- i) Geschichte. 2 St. Bis Mai Direktor Stoc, Geschichte des Mittelalters bis zu den Kreuzzügen. Vom Mai Kandidat Karwowski. Die Kreuzzüge und die Geschichte Deutschlands bis auf den Kaiser Sigismund incl. nach Welter. Die Schüler lieferten im Verfolge des Vortrages geschichtliche Aufsätze.
- k) Geographie wie Quarta A.
- l) Naturgeschichte wie Quarta A.

Unter-Tertia 32 Stunden wöchentlich.

Ordinarius: Candidat Schweminski.

- a) Katholischer Religions-Unterricht. 2 St. Dr. Prabucki. Geschichte Jesu im 3ten Jahre seines öffentlichen Wirkens nach der Harmonie der vier Evangelien.
- b) Evangelischer Religions-Unterricht. 2 St. Konrektor Schönborn. Christliche Glaubens- und Sittenlehre, an Sprüchen entwickelt.
- c) Latein. 8 St. Cand. Schweminski. Grammatik

i de regibus. Ćwiczenia ustne i pamięciowe o Timoleonie, Hamilkarze i Hannibalu.

- d) Język grecki. 5 godz. Naucz. Januskowski. 3 godz. gram. podług Buttmanna. Etymologia aż do słów na μ . 2 godziny tłumaczono Wypisy Jakobsa, od 1. deklinac. i aż do słów na μ .
- e) Język niemiecki. 3 godz. Kand. Schweminski. Nauka o prostym i złożonym zdaniu; po większej części podług Beckera. W ostatnim czasie czytanie i wykład różnych części z Poplińskiego wypisów Części II. 1 godz. deklamowanie wzorowych poezji i poprawa ćwiczeń domowych co 2 tygodnie oddawanych. Prof. Czwalina tłumaczył aż do wakacji 1 godz. co tydzień kilka rozdziałów z Poplińskiego nowych wypisów polskich na niemieckie.
- f) Język polski. 3 godz. Kand. Karwowski. W jednej godz. powtórzył podług gram. Muczowskiego kurs klasy poprzedniej, a dalej przeszedł składnią. 1 godz. pisano i rozbierano wypracowania. 1 godz. czytanie i deklamacye.
- g) Język francuzki. 2 godz. Naucz. Cichowicz. jak klasa IV. a.
- h) Matematyka. 3 godz. Kand. Karwowski. Jak klasa IV. a.
- i) Historia powszechna. 2 godz. Do Maja Dyrektor Stoc. Dzieje wieków średnich aż do wojen krzyżowych. Od Maja Kandydat Karwowski: wojny krzyżowe i historia niemiecka aż do cesarza Zygmunta włącznie, podług Weltera. Uczniowie postępując za wykładem, robili wypracowania historyczne.
- k) Geografia. Jak klasa IV. a.
- l) Historia naturalna. Jak klasa IV. a.

Klasa III. niż. oddz. 32 godz. na tydzień.

Ordynaryusz: Kand. Schweminski.

- a) Religia katolicka. 2 godz. na tydz. Dr. X. Prabucki. Dzieje Pana Jezusa w trzecim roku jego działania podług harmonii 4rech Ewangelij.
- b) Religia ewangel. 2 godz. Konrektor Schönborn. Chrześcijańska nauka wjary i obyczajów rozwinięta na zdaniach pisma Świętego.
- c) Język łaciński. 8 godz. Kand. Schweminski

- nach Zumpt, von §. 493 bis §. 631, und mündliches Uebersetzen aus Dr. Augusts praktischer Anleitung zc. 19. bis 30. Übung; 2. St. Ertemporalien und Wiederholung der Pensum der vorhergehenden Klassen: 1 St. Uebersetzen aus C. J. Cäsar de bello Gallico liber IV., V., VI. und VII., Cap. 60 bis 90, 3 St. Das siebente Buch, von Cap. 1 bis 59, wurde unter genauer Controlle des Ordinarius von den Schülern privatim gelesen. Memorirt und durch mündliche Übungen eingepägt wurde in 1. St. wöchentlich das 4. Buch. Nach einem kurzen Abriss der Prosodie und Metrik: Ovid. Met. Lib. II. v. 1 — v. 380. lib. III., v. 1 — v. 130 id. v. 339. — v. 510. 1 St. Alle 14 Tage wurde eine häusliche Arbeit geliefert und corrigirt.
- d) Griechisch, 6 St. Lehrer Januskowski. Davon 2 St. Grammatik nach Buttman; Wiederholung und Beendigung der Formenlehre, eingeübt durch Exercitia, 2 St. Xenophon, Anabasis: Lib. I. und II. Cap. I. bis Cap. V., 2 St. Homer Odys. Lit. I. und II., von S. 1 — 296.
- e) Deutsch, 2 St. Lehrer Januskowski. Davon 1 St. Lehre von der Satzbildung; 1 St. abwechselnd Deklamationsübungen und Beurtheilung der schriftlichen Arbeiten.
- f) Polnisch, 2 St. Prof. Popliński, 1 St. Grammatik und Verbesserung der aufgegebenen häuslichen Arbeiten; die 2. St. Deklamiren und Erzählen aus der polnischen Geschichte und Literatur.
- g) Französisch, 2 St. Prof. Motty, 1 St. übers. Anecdotes et Descriptions aus der Grammatik Hirzel, 1 St. Exercitium und Ertemporalien. Alle 14 Tage ein Exercitium corrigirt.
- h) Mathematik, 3 St. Oberlehrer Spiller. In der Geometrie bis zum pythagoräischen Lehrsatz; in der Arithmetik: Wiederholung des Pensums von Quarta mit theilweisen Erweiterungen, die Theorie der Verhältnisse und Proportionen und alle bürgerlichen Rechnungsarten, mit Beispielen zur Übung.
- i) Geschichte, 2 St. Bis Mai Direktor Stoc; von da ab Oberlehrer Spiller. Die neue Geschichte.
- k) Geographie, 2 St. Kandidat Schweminski. Nach der allgemeinen Einleitung, Ethnographie und Statistik der europäischen Staaten nach v. Koens Anfangsgründen der Völker- und Staatenkunde.
- Gram. [podług Zumpta, od §. 493. do §. 631. i ustne tłumaczenie z wypisów Augusta, od 19. do 30. ćwiczenia, 2 godz. Extemp. i powtarzanie kursu poprzednich klass 1 godz. Tłumaczenie C. J. Cezara de bello gallico księgę IV. V VI. i z VII. od 60. do 90. rozdziału 3 godz. Siodmą księgę od 1. do 59. rozdziału tłumaczyli uczniowie pod ścisłym dozorem ordynaryusza prywatnie. Ćwiczenia pamięciowe i ustne w 1. godzinie na tydzień z księgi 4tej. Po krótkim wykładzie o prozodyi i metryce czytano z Owid. Met. księgę II. od 1. do 380. wiersza, księgę III. od 1—130. wiersza, i od 339—510. wiersza 1 godz. Co 2 tygodnie oddawano i poprawiano ćwiczenia domowe.
- d) Język grecki. 6 godz. Naucz. Januskowski, 2 godz. gram. podług Buttmana; powtórzenie, dokończenie etymologii i ćwiczenia do tego zastosowane, 2 godz. Xenofonta Anabasis. Księga Iza i z drugiej od 1go do 5go rozdziału; 2 godziny; Homera Odys. księga I, i IIga od 1 do 296 wiersz.
- e) Język niemiecki, 2 godz. Naucz. Januskowski, 1 godz.: Nauka o formowaniu zdań: 1 godzinę na przemian deklamacye i rozbiór piśmiennych wypracowań.
- f) Język polski 2 godz. Prof. Popliński 1 godz. gram. i poprawianie ćwiczeń domowych; 1 godz. deklamacye i opowiadanie z literatury lub historii polskiej.
- g) Język francuzki, 2 godz. Prof. Motty, 1 godzinę tłumacz: Anecdotes et Descriptions z gram. Hirzla, 1 godz. exerc. extemp. Co dwa tygodnie poprawiano ćwiczenia domowe.
- h) Matematyka, 3 godz. Naucz. wyższy Spiller. W geometryi: aż do twierdzenia Pytagoresa, w Artmetyce: powtórzono kurs klasy IVtej; teorią o stosunkach i proporcjach, jako też wszystkie rachunki zwyczajne z przykładami.
- i) Historia powszechna, 2 godz. Do Maja Dyrektor Stoc; od Maja Naucz. wyż. Spiller. Historia nowa.
- k) Geografia: 2 godziny Kandydat Schweminski. Wstęp, Etnografią i Statystykę państw europejskich podług Roona: Anfangsgründe der Völker und Staatenkunde.

1) Naturgeschichte 1 St. Professor Motty. Im Winter-Semester von den Insekten der 4., 5. und 6. Ordnung des Linneischen Systems; im Sommer-Semester, Botanik.

III Ober-Tertia. 32 Stunden wöchentlich.

Ordinarius: Prof. Gladisch.

- a) Katholischer Religions-Unterricht, combinirt mit Unter-Tertia.
- b) Evangelischer Religions-Unterricht, combinirt mit Unter-Tertia.
- 2) Latein. 8 St. Davon 6 beim Professor v. Wannowski. 3 St. Caesar, de bello civili Liber III. 2 St. Extemporalia und Exercitia, 1 St. Grammatik nach Zumpt, Cap. 81 — 84 nebst Wiederholung des Pensum von Unter-Tertia, 2 Stunden Prof. Gladisch: Ovid. Met. Lib. I. v. 89 — 150. II. v. 1 — 400., V. v. 342 — 550. XV. v. 1 — 145. Dabei im ersten Buch v. 89 — 150, und im II. v. 1 — 160, und im V. v. 342 — 384 auswendig gelernt. Dabei die Lehre vom Verömaße.
- d) Griechisch. 6 St. Prof. Gladisch. Davon sind vom 1. Mai 4 St. dem Kandidaten Schweminski gegeben worden. 1 St. Grammatik nach Buttman, die unregelmäßigen Verba. 1 St. Exercitia und Extemporalia. 2 St. Xenophon Anabasis Liber V. VI. und vom VII. cap. I. bis IV. 2 St. Homer Odys. Lib. IX. und XI. von 1 — 466. Davon im IX. von 152 — 414 auswendig gelernt.
- e) Deutsch. 2 St. Oberlehrer Spiller. Theorie der Dichtungsarten, erläutert durch Beispiele; grammatische und syntaktische Regeln bei Rückgabe der häuslichen und in der Klasse gefertigten Aufsätze, (Emendationen dazu). Deklamationsübungen.
- f) Polnisch. 2 St. Prof. Popliński. 1 St. Von den Eigenschaften des Stils nach Królikowski. 1 St. zur Verbesserung der Aufsätze, zum Theil Deklamationen, zum Theil eigene Vorträge.
- g) Französisch. 2 St. Prof. Motty. 1 St. übersetzt aus dem 30. Capitel der Grammatik von Hirzel. 1 St. Extemporalia und Grammatik. Alle zwei Wochen ein Exercitium verbessert.
- h) Mathematik. 3 St. Oberlehrer Spiller. Theorie der einfachen algebraischen Gleichungen mit einer

1) Historia naturalna. 1 godzinie Prof. Motty. W półroczu zimowem o owadach 4go, 5, i 6go rzędu Systemu Linneusza; w latowem półroczu botanika.

Klasa III, wyż. oddz. 32 godz. na tydz.

Ordynaryusz: Prof. Gladisch.

- a) Religia katol. złączona z kl. III, niż. oddz
- b) Religia ewan, złączona z kl. III, niż. oddz.
- c) Język łaciński. 8 godzin. Z tych 6 godzin Prof. Wannowski. 3 godziny Caesar de bello civili, liber III; 2 godziny na tydzień wypracowania domowe i extemporalia. 1 godzina grammatyki podług Zumpta, od rozdz 81—84, z powtórzeniem kursu klas. III, niż. oddz. 2 godziny Prof. Gladisch. Owid. Met. w księdze I. od wiersza 88—150; w II. od 1go do 400; w V. od 142—550, w XV, od 1—175. Przytem uczono się na pamięć w I., od 89—150, w II. od 1—160, w V. od 342—384. Prócz tego nauka o iloczasiu.
- d) Język grecki. 6 godzin. Professor Gladisch. Z tych dano od 1go Maja Kandydatowi Schweminskiemu 4; 1 godzinę gram., podług Buttmana, nieregularne słowa. 1 godz. exercicya i extemporalia. 2 godziny Xenofonta Anabasis, ks. V., VI., i z VII od 1go do IVgo roz. 2 godz. Homera Odys. ks. IX i z XItej, od 1—466. Z tego uczono się na pamięć w księdze IX., od 152—414.
- e) Język niemiecki. 2 godziny. Naucz. wyższy Spiller. Teorya gatunkow poezyi przez przykłady objaśniona; gram. reguły przy oddawaniu i poprawianiu ćwiczeń domowych i w klas. robionych. deklam.
- f) Język polski. 2 godz. Prof. Popliński. 1 godz.: Nauka o stylu podług Królikowskiego, druga godzina, poprawianie ćwiczeń, częścią deklamacye, częścią własne uczniow rozprawy.
- g) Język francuzki. 2 godz. Professor Motty. 1 godz.: tłumaczono z 30go roz. gram. Hirela. 1 godz. extem. i gram. Co dwa tyg. ćwiczenie domowe poprawiane.
- h) Matematyka. 3 godz. Nauczyciel wyż. Spiller. Teorya pojedynczych algebraicznych równań z je-

und mehrern Unbekannten. Eine Menge algebraischen, theils zu Hause berechneten Aufgaben. Theorie der Proportionen. In der Geometrie bis zu den Verhältnissen und Proportionen der Figuren.

- i) Geschichte, 2 St. Prof. Gladisch. Uebersicht der neueren Geschichte, vornehmlich der Deutschen und Brandenburgisch-Preussischen.
- k) Geographie. 2 St. Prof. Czwalina bis zu den Ferien; von da ab Prof. Gladisch. Nach kurzer Wiederholung der mathematischen u. physischen Geographie Preußen und einige andere Länder Europa's durchgenommen.
- l) Naturgeschichte. 1 St. Oberlehrer Spiller. Von den Metallen, einiges aus der Geognosie, namentlich ein geognostischer Ueberblick von Europa; dann die Oberfläche in Beziehung auf das Pflanzenreich (geographische Verbreitung der Pflanzen).

Secunda 32 Stunden wöchentlich.

Ordinarius: Oberlehrer Dr. Hoffmann.

- a) Katholischer Religions-Unterricht. 2 St. Dr. Prabucki. Apostelgeschichte des heiligen Lukas nach dem Urtexte mit Andeutungen über Entstehung und Verbreitung der christlichen Kirche.
- b) Evangelischer Religions-Unterricht. 2 St. Konrektor Schönborn. Christliche Glaubens- und Sitten-Lehre nach Petri.
- c) Latein. 8 St. Oberl. Dr. Hoffmann. 3 St. Cicero pro Ros. Amerino, pro Ligario, pro rege Dejotaro, pro Marcello und de Senectute; 2 St. Virgilius Aeneis I. II. III. nebst Disputirübungen über ausgewählte Oden des Horaz. 1 St. Mündliches Uebersetzen aus dem Deutschen ins Lateinische nach Krafts Geschichte von Alt-Griechenland. 2 St. Exercitien und Extemporalien, im 2. Semester einige Versuche in freien lateinischen Aufsätzen. — Syntaxis ornata nach Zumpt und Einführung in die Synonymik nach Ferdinand Schulz. Auch wurde in dieser Stunde Privatlektüre kontrollirt. Privatim lasen die Schüler Livius Lib. I. Cicero pro Archia poeta und ausgewählte Oden des Horatius.
- d) Griechisch. 6 St. Oberlehrer Dr. Hoffmann. 2 St. Arrhiani Expositio Alexandri I. II. III. 2 St. Homeri Odyssea XVII — XX. Iliad. Lib. II. bis vers. 483. 2 St. Wiederholung der Anomalien, Uebersicht der Eigenthümlichkeiten des epischen Dialects und Syntaxis nach Buttman §. 122.

dena lub więcej nieznanomemi. Wiele przykładów algebraicznych, częścią w klasie, częścią w domu rachowano. Teorya o proporcjach. Z geometryi aż do stosunków i równania figur.

- i) Historia powszechna. 2 godz. Prof. Gladisch, Nowszą historią, mianowicie niemiecką i brandenburgsko-pruską.
- k) Geografia. 2 godz. Do ferji Prof. Czwalina; odąd Prof. Gladisch. Po krótkim powtórzeniu matematycznej i fizycznej geografii, wykładano geografją polityczną państwa pruskiego i niektórych krajów europejskich.
- l) Historia naturalna. 1 godz. Naucz. wyż. Spiller. O kruszczach; nieco z geognozji, geognostyczny opis Europy; potem powierzchnii ziemi pod względem botanicznym. (geograficzne rozmnozenie roślin.)

Klasa II. 32 godziny.

Ordynariusz Naucz. wyż. Dr. Hoffmann.

- a) Religia katolicka. 2 godz. Dr. X. Prabucki. Dzieje apostolskie Łukasza Śgo podług oryginału z dodatkiem uwag o początku i rozszerzeniu się kościoła Chrystusowego. —
- b) Religia ewangelicka. 2 godziny. Konrektor Schönborn. — Nauka wiary i obyczajów podług Petri. —
- c) Język łaciński. 8 godz. Naucz. wyższy Dr. Hoffmann. 3 godz. Cicerona mowy pro Roscio Amerino, pro Ligario, pro rege Dejotaro, pro Marcello i de Senectute; 2 godzin Wirgiliusza Aeneis I.—III. połączone z dysputacyami o wybranych odach Horacego. — 1 godz. ustne tłumaczenie z niemieckiego na łacinę podług Krafta historyi starożytnej Grecyi. — 2 godziny exerc. i extemp., w ostatniem półroczu niektóre próby wolnych wypracowań łacińskich. Syntaxis ornata podług Zumpta i główne zarzysy synonimiki podług Ferdinanda Schultzza. W tej godzinie dozowano prywatnego czytania. — Uczniowie czytali prywatnie Liwiusza księgę I, Cicerona mowę pro Archia poeta i wybrane ody Horacego.
- d) Język grecki 6 godz. Naucz. wyż. Dr. Hoffmann. 2 godz. Arrhiana wyprawy Alexandra I.—III, 2 godz. Homera Odysseę XVII—XX—Iliady księgi II wierszy 483. 2 godz. powtórzenie słów nieregularnych, rzut oka na właściwość

— §. 148 Profodit nach §. 7. nebst Einübung der Grammatik durch Exercitien und Extemporalien. Privatim wurde gelesen Homeri Odyssee XXI. — XXIV.

- e) Deutsch, 2 St. Prof. Gladisch. 1 St. Beurtheilung der schriftlichen Arbeiten abwechselnd mit Lesung klassischer Gedichte; 1 St. mündliche Vorträge der Schüler über von ihnen freigewählte und vorher schriftlich bearbeiteten Gegenstände.
- f) Polnisch, 2 St. Prof. Popliniski 1 St. Rhetorik nach Slowacki. 1 St. Uebung in freien Vorträgen und im Disputiren über frei gewählte und von den Schülern bearbeitete Gegenstände wie auch Correctur der freien Arbeiten.
- g) Französisch 2 St. Prof. Motty. 1 St. übersetzt aus Mottys Precis de la literature francaise und Vorträge, 1 St. zu Extemporalien verwendet welche wöchentlich corrigirt wurden.
- h) Mathematik 4 St. Oberlehrer Spiller die Potenzial- und Wurzel-Größen und die Rechnungen mit ihnen, die quadratischen Gleichungen, Beendigung der Planimetrie, viele arithmetische und geometrische Uebungsaufgaben, theils zu Hause, theils in der Klasse bearbeitet.
- i) Physik 2 St. Prof. Czwalina. Allgemeiner Theil der Physik, besonders die Hydrostatik nach Kries.
- k) Geschichte und Geographie 4 St. Oberlehrer Dr. Hoffmann. Geographie und Geschichte von Alt-Griechenland nach Joseph Beck mit Berücksichtigung der Antiquitäten und der Literatur und Mittheilungen von Proben aus Herodot, Thucydides, Plutarch Pausanias, Lucian u. a.
- l) Hebräisch. Combinirt mit Prima.

Prima: 32 Stunden wöchentlich.

Ordinarius: Prof. v. Wannowski.

- a) Katholischer Religions-Unterricht. 2 St. Dr. Prabucki. Grundsätze des Glaubens und der Hoffnung in Christo nach dem Briefe des heiligen Paulus an die Römer, welcher im Urtext mit Rücksicht auf die lateinische Vulgata gelesen und erklärt wurde.
- b) Evangelischer Religions-Unterricht. Combinirt mit Secunda.
- c) Latein 8 St. Prof. v. Wannowski. Davon 3 St. wöchentlich Ciceronis Verrinae d. h. die Divi-

epiekiego dialektu i Składnia podług Buttmanna §. 122— §. 148. — Prozodya podług §. 7. Zastosowanie grammatyki w exercycjach i extemporaliach. — Prywatnie czytali uczniowie Homera Odysseę księgę XXI—XXIV. —

- e) Język niemiecki. 2 godzinę Prof. Gladisch. 1 godzinę rozbiór wypracowań na przemian 2 czyt. klasycznych poezji; 1 godz. ustny wykład uczniów o wolno wybranych i wypracowanych przedmiotach. —
- f) Język polski. 2 godz. Prof. Popliński, 1 godz. O wymowie podług Slowackiego, — w drugiej ćwiczone w wolnym wykładzie i dyspacie o przedmiotach przez uczniów obrabianych i poprawiano wypracowania.
- g) Język francuzki. 2 godz. Prof. Motty. 1 godzinę tłumaczono z Mottego Précis de la literature française i wykłady. 1 godz. Extemporalia, co tydzień poprawiane. —
- h) Matematyka. 4 godz. Naucz. wyż. Spiller. — Nauka o potęgach i pierwiastkach połączona z przykładami — równania drugiego rzędu, dokończenie planimetrii; wiele wypracowań arytmetycznych i geometrycznych robiono w domu i w klassie.
- i) Fizyka 2 godz. Prof. Czwalina. — Część ogólna fizyki osobliwie hydrostatyka podług Kriesa. —
- k) Historia i Jeografia. 4 godz. Naucz. wyż. Dr. Hoffmann. Jeografia i historia starożytnej Grecji podług Józefa Beck, z uwagami o starożytnościach i literaturze, przytem dołączono wyjątki z Herodota, Thucydidesa, Plutarcha Pausaniasa, Luciana i innych. —
- l) Język hebrajski razem z klassą Iszą.

Klassa t. 32 godziny co tydzień.

Ordynariusz: Prof. Wannowski.

- a) Religia katolicka: 2 godz. Dr. X. Prabucki. — Zasady wiary i nadziei w Chrystusie podług listu Sgo Pawła do Rzymian, który wykładano z greckiego oryginału, względ mając na łacińską Vulgatę. —
- b) Religia ewangelicka. Razem z klassą IIga.
- c) Język łaciński, 8 godzin. Prof. Wannowski. 3 godziny Cicerona Verrinae t. j. Divinatio

- natio; Acc. lib. I. und li. II. bis c. 42. 3 St. Horatius ab lib. IV. Epod und Sat. lib. I. und li. II. bis zu 5 Sat. 2 St. wöchentlich freie Arbeiten, häusliche Exercitia und Extemporalia. Privatim lasen die Schüler unter der Kontrolle des Prof. v. Wannowski im Winter-Semester Livius lib. XXII. und im Sommer-Semester Terentii Andria.
- d) Griechisch 6 St. davon 4 St. Dr. Prabucki Platonis Theaetet nebst schriftlichen Uebungen über den Gebrauch der Tempora und Modi. 2. St. Prof. v. Wannowski. Im Winter-Semester Homer Ilias lib. XIII. XV. im Sommer-Semester Sophocles Oedipus Rex bis v. 910. Privatim lasen Einzelne Plutarchs Leben des Cicero, Andere Sophoclis Oedipus Coloneus, unter der Controlle des Dr. Prabucki.
- e) Deutsch. 3 St. Prof. Gladisch. 1 St. Beurtheilung der schriftlichen Arbeiten; 1 St. Literaturgeschichte nach Pischon; 1 St. mündliche Vorträge der Schüler über frei gewählte Themata abwechselnd mit allgemeiner Grammatik und Metrik.
- f) Polnisch. 2 St. Prof. Poplinski 1 St. Literaturgeschichte nach Johann Poplinski und Leslaw Lukaszewicz; 1 St. Correctur der Ausarbeitungen und Vorträge über frei gewählte und bearbeitete Gegenstände.
- g) Französisch. 2 St. Prof. Motty. 1 St. übersetzt aus Idelers und Noltes Handbuch Jeannot et Collin par Voltaire L'education doit commencer de la naissance par Rousseau. Oraison funebre de Ms. de Turenne par Flechier u. a. 1 St. wechselweise Exercitien freie Arbeiten und Vorträge in der französischen Sprache. Kurze Uebersicht der Geschichte der französischen Litteratur. Alle 14 Tage wurde ein Exercitium oder eine freie Arbeit corrigirt.
- h) Philosophische Propädeutik. 1 St. Prof. Gladisch. Die Hauptlehre der empirischen Psychologie und gewöhnlichen Logik.
- i) Mathematik 4 St. Oberlehrer Spiller Arithmetische Rechnen, Permutationen, Combinationen, Variationen, der binomische Lehrsatz, Kugelhausen, zusammengesetzte Zins- und Renten Rechnung, Ebene Trigonometrie, Wiederholung früherer Abschnitte. Berechnung von Aufgaben aus des Lehrers, gedruckter Sammlung.
- k) Physik. 2 St. Prof. Czwalina. Nach Wiederho-
- Acc. lib. I i II, až do rozdziału 42; 3 godz. Horacego od księgi IV i Epody, Satyr księga I i II, až do 5 Satyry. 2 godziny wolne wypracowania i ćwiczenia pisane w domu i w szkole. — Prywatnie czytali uczniowie w półroczu zimowym Liwiusza księgę XXII, a latem Terencynsza Andria pod dozorem Prof. Wannowskiego. —
- d) Język grecki 6 godzin. Z tych 4 godz. Dr. X. Prabucki Platona Theaeteta, jako też ćwiczenia piśmienne o używaniu czasów i trybów. — 2 godz. Prof. Wannowski w zimowym półroczu Homera Iliady księgi XIII—XV. w latowym półroczu Sofoklesa Oedipus Rex, aż do wiersza 910. Prywatnie czytali jedni Plutarcha, życie Cycerona, drudzy Sofoklesa Oedipa w Kolonii pod dozorem Dr. X. Prabuckiego. —
- e) Język niemiecki. 3 godziny Prof. Gladisch. 1 godz. Poprawianie wypracowań; 1 godz. historią literatury podług Pischona; 1 godzinę ustny wykład uczniów o przedmiotach wolno obranych i wypracowanych na przemian z ogólną gram. i metryką.
- f) Język polski 2 godz. Prof. Popliński 1 godz. historia literatury podług Jana Poplińskiego i Lesława Lukaszewicza. 1 godz. poprawa wypracowań i wolne wykłady.
- g) Język francuzki. 2 godz. Professor Motty. 1 godzinę tłumaczenie z Wypisów Idelera i Noltego Jeannot et Collin par Voltaire. L'education doit commencer de la naissance par Rousseau. Oraison funèbre de Ms. de Turenne par Fléchier i. 1 godzinę na przemian ćwiczenia, wypracowania i wykłady w francuzkim języku. — Krótki rys historii literatury francuzkiej. — Co dwa tygodnie poprawiano ćwiczenie lub wypracowanie. —
- h) Filozoficzna propedeutyka. 1 godz. Prof. Gladisch. Główne rozdziały psychologii empirycznej i zwyczajnej logiki. —
- i) Matematyka 4 godz. Nauczyciel wyż. Spiller. Arytmetyczne i geometryczne progressye, wyższe arytmetyczne rzędy, permutacye, kombinacye, wariacie, twierdzenie binomiczne, o stogach kul, złożone obrachunki procentów i renty; Trigonometria prostokreślna, powtórzenie dawniejszych oddziałów. Cwiczenia praktyczne podług zbioru drukowanego Spillera.
- k) Fizyka 2 godziny Prof. Czwalina. Powtórzenie

lung der allgemeinen Naturlehre die Akustik und die Lehre von der Wärme nach Neumann.

- l) Geschichte. 2 St. Direktor Stoc bis zum Mai von da ab Prof. Gladisch. Die neuere Geschichte vornehmlich die Deutsche.
- m) Hebräisch. 2 St. Dr. Prabucki. Die Formenslehre verbunden mit der Lektüre der ersten Capitel aus 1. Buche Moses und des Buches Ruth.

Gesang.

Dieser Unterricht wurde in 10 Stunden wöchentlich, in 5 Abtheilungen, von denen die zwei letzten den vierstimmigen Chor bildeten, von dem Gesanglehrer Rechner ertheilt.

Zeichnen.

Der Zeichenunterricht wurde von dem Lehrer Rastuske wöchentlich in 8 Stunden ertheilt, und zwar 2 St. in VIa., 2 St. in Va. 1 St. in IVA. 1 St. in IVB. 1 St. in Unter-Tertia, und 1 St. in Ober-Tertia. In den beiden untersten Klassen wurden die Elemente des Linear und Körper Zeichnens durch Vorzeichnen an der Tafel und nach Vorlegeblätter gelehrt: in den oberen Klassen bis Ober-Tertia freies Handzeichnen nach Vorlegeblättern, nach der verschiedenen Neigung und Anlage der Schüler.

Unterricht im Turnen und Schwimmen.

Dieser Unterricht wurde an 4 Tagen der Woche unter Beaufsichtigung des Oberl. Spiller von dem Turnlehrer Kuhn und dem Schwimmlehrer Boeck ertheilt.

ogólnej fizyki Akustyka i nauka o cieple podług Neumanna.

- l) Historia. 2 godziny Dyrektor Stoc, aż do Maja, odtąd Prof. Gladisch. Historia nowa, osobliwie niemiecka. —
- m) Język hebrajski, 2 godz. Dr. X. Prabucki Etymologia w związku z tłumaczeniem pierwszych rozdziałów z I księgi Mojżesza i księgi Ruth. —

Nauka śpiewania.

Ta była dawana w 10 godzinach na tydzień przez Pana Lechnera. Uczniowie podzieleni na 5 oddziałów, z których 2 ostatnie ćwiczone były w śpiewaniu choralnem o 4ch głosach. —

Rysunki.

Nauki rysunków udzielał Nauczyciel Rabuske co tydzień w 8 godz. 2 godz. w klasie VI. 2 w klasie V. W klasie IVA, IVB, III niższego i wyższego oddziału po godzinie na tydzień. — W klasach najniższych uczono początków rysunku linii i ciał podług wzorów na tablicy i sztychowanych; w Tercei niższej i wyższej uczono rysować z wolnej ręki podług wzorów zastosowanych do wyboru i zdolności uczniów. —

Turnieje i pływanie.

Cwiczenia te dawane były w 4 dniach w tygodniu, pod dozorem N. W. Spillera przez P. Kuhn Nauczyciela turnieji i P. Boeck Naucz. pływania. —

BB.

Inhalt der im verflossenen Jahre ergangenen Verordnungen der vorgesehten Behörden.

1. Das Königl. Provinzial-Schul-Kollegium theilt unter dem 28ten September 1841 einen Ministerial-Erlass vom 15ten Juli 1841 mit, nach welchem in den Schülern die Ueberzeugung erweckt werden soll, die im Gymnasium zu erlangende Reife sei nicht die Folge einer im letzten Jahre übermäßig dazu angewendeten Anstrengung, um das früher Erlernete zu wiederholen

Treść rozporządzeń wydanych od władz wyższych w roku upłynionym.

1. Prześwietna Rada Szkólna udziela na dniu 28go Września 1841. r. reskrypt ministryalny z dn. 15go Lipca 1841. r., podług którego uczniów należy przekonać, iż dojrzałości, której mają nabyć w Gymnazjum, nie osiągną natężeniem zbytecznem podczas ostatniego półrocza w powtarzaniu nabranych już wiadomości i uczeniu się tychże na pamięć, jak

und dem Gedächtnisse einzuprägen, als vielmehr die Frucht eines durch die ganze Studienzeit regelmäßig anhaltenden Fleißes. Deshalb seien nur diejenigen Schüler als reif anzuerkennen, von denen die Lehrer die moralische Ueberzeugung haben, daß sie mit den nöthigen Vorkenntnissen in die erste Klasse eingetreten, während ihres zweijährigen Aufenthaltes in allen Lehrfächern ununterbrochen regelmäßigen Fleiß bewiesen haben. Denjenigen Abiturienten also, welche der Hauptbedingung des ausharrenden Fleißes stets gewissenhaft nachgekommen sind, könne der Königl. Kommissarius, wenn ihre schriftlichen Arbeiten genügend ausgefallen sind, auf den einstimmigen Antrag der Prüfungs-Kommission die mündliche Prüfung in den Fächern erlassen, in welchen sie während ihres Aufenthalts in Prima stets vollständig befriedigt haben.

2. Das Königl. Provinzial-Schul-Kollegium genehmigt mittels Reskript vom 2ten Dezember 1841. den Lektions- und Stundenplan für das Schuljahr 1841 — 42.

3. Das Königl.-Schul-Kollegium theilt unter 29ten Dezember 1841. die Allerhöchsten Orts ergangenen Befehle vom 14ten Januar 1833., und vom 25ten August 1841. über die Bedingungen mit, unter welchen Lehrer andere Nebenämter übernehmen können.

4. Das Königl. Provinzial-Schul-Kollegium theilt unter dem 9ten Januar 1842. einen Erlaß des Königl. Ministerii vom 21ten Dezember 1841 mit, in Betreff derjenigen Kandidaten der Theologie, welche sich zur Prüfung pro facultate docendi Behufs der Uebernahme eines höheren Schul-Amtes melden. „Es sei nicht erforderlich, daß sie die vor ihrer Prüfungs-Kommission bestandenen Examina in der Theologie und im Hebräischen vor der Königl. Wissenschaftlichen Prüfungs-Kommission wiederholen, sondern daß sie ihre Tüchtigkeit durch ein angemessenes Kolloquium und durch Probe-Lektionen zu bewähren haben.

Dagegen sollen sie die Prüfungen in anderen Unterrichts-Gegenständen nach dem herkömmlichen Reglement vor einer Königl. Wissenschaftlichen Prüfungs-Kommission bestehen.

5. Das Königl. Provinzial-Schul-Kollegium empfiehlt zur näheren Beachtung.

1. Am 9ten Januar 1842 die lateinische Synonymik vom Gymnasial-Lehrer Dr. Schulz in Arnsherg; und
2. Am 1sten Februar 1842 die von dem Konrektor und Professor Hicke zu Merseburg herausgegebene Schrift: der deutsche Unterricht auf deutschen Gymnasien.

raczej pilnością nieustanną i wytrwałą przez cały czas ich nauki. Dlatego też jedynie tylko tych uczniów mają nauczyciele uznawać za dojrzałych, o których są sumiennie przekonani, że z należytemi wiadomościami doszedłszy do klasy najwyższej, podczas dwuletniego, w tejsze pobytu, w wszystkich przedmiotach zarówno jednostajnie wytrwałą okazowali pilność. Tym zatem abiturientom, którzy odpowiedzieli głównemu warunkowi ciągle nieprzerwanej usilności, może Król. Komissarz na jednogodny wniosek Komissyi egzaminacyjnej opuścić ustny examen w tych przedmiotach, w których podczas swego pobytu w prymie ciągle zupełnie nauczycieli zadowalniali, w razie iż prace ich piśmienne dostateczną ich dojrzałości dadzą rękojmnią.

2. Prześwietna Rada Szkólna potwierdza reskryptem z dnia 2go Grudnia 1841. plan lekyi i godzin na rok szkólny 1841 do 42.

3. Prześwietna Rada Szkólna udziela na dniu 29go Grudnia 1841. r. rozkazy królewskie z dnia 14go Stycznia 1833. i z dn. 25go Sierpnia 1841. r. względem warunków, pod któremi nauczyciele i inne posady przyjmować mogą.

4. Prześwietna Rada Szkólna udziela na dn. 9go Stycznia 1842. r. reskrypt ministeryalny z dnia 21go Grudnia 1841. r. względem tych Kandydatów Teologii, którzy się do examinu pro facultate docendi dla obejmowania wyższych stopni w zawodzie nauczycielskim zgłaszają. Nie wymaga się tutaj, by takowi złożone już examina w teologii i hebrajskim języku powtarzali przed Królewską Komissją egzaminacyjną, ale raczej by tylko swe usposobienie przez stosowne Colloquium i lekeyą próby udowodnili.

Examina przecież w innych przedmiotach mają odbywać podług regulaminu dotychczasowego przed Król. Komissją egzaminacyjną.

5. Prześwietna Rada Szkólna zwraca uwagę:

1. na dniu 9go Stycznia 1842. r. na łacińską Synonimikę naucz. gymnazyalnego Dr. Schultza w Arenshergu, i
2. na dniu 1go Lutego 1842. r. na dzieło Konrektora i Professora Hicke w Merseburgu pod tytułem: Der deutsche Unterricht auf deutschen Gymnasien.

6. Das Königl. Provinzial-Schul-Kollegium theilt unter dem 27. Januar 1842 die Anordnungen des Königl. Ministeriums mit, daß den Universitäts-Bibliotheken in Königsberg, Greifswalde, Breslau, Halle und Bonn zu zwei Exemplare der Gymnasial Programme zu versenden seien.

7. Das Königl. Provinzial-Schul-Kollegium bringt am 9ten Mai 1842 mehrere Bestimmungen in Erinnerung, welche die Aufrechterhaltung von Zucht und Sitte unter den Schülern im Auge haben. Namentlich wird jedes öffentliche Auftreten der Schüler, ungewöhnliche Kleidung jeder Art, der Besuch von öffentlichen Häusern und Orten, Theilnahme an Theatern und der Besuch derselben, Kollektion zu irgend einem Zwecke, Benützung öffentlicher Bibliotheken aufs Strengste untersagt.

8. Laut Reskripts vom 28sten Mai 1842, legt das Königl. Provinzial-Schul-Kollegium dem Direktor und den betreffenden Ordinarien den möglichst häufigen Besuch der Schüler in ihren Wohnungen zur Aufrechterhaltung und Beförderung ihrer sittlichen Reinheit und ehrenwerthen Gesinnung dringendst ans Herz.

9. Das Königl. Provinzial-Schul-Kollegium bestimmt unter dem 3ten Juni 1842, wie die Schul-Amts-Kandidaten während ihres Probejahres nicht sowohl zur Anbahnung für die betreffenden Lehrer, als vielmehr zur Fortbildung in ihrem pädagogischen Fache beschäftigt und in dieser Beziehung von den Lehrern unterstützt werden sollen.

10. Das Königl. Provinzial-Schul-Kollegium theilt unter dem 3ten Juli 1842, neue Verordnungen über das Verhältnis der polnischen Sprache zum Unterricht in den Unterrichts-Anstalten des Großherzogthums Posen mit. Hiernach soll auf unserm Gymnasium in den vier untern Klassen die Polnische Sprache als Haupt-Unterrichts-Sprache eingeführt werden, mit der Bestimmung jedoch, daß die Schüler in soweit das Deutsche erlernen, daß sie nicht durch die Unfähigkeit, dem deutschen Vortrage zu folgen von dem Aufsteigen in die beiden obersten Klassen zurückgehalten werden. In der Secunda tritt die deutsche Sprache als Haupt-Unterrichts-Sprache ein, so jedoch, daß die klassischen Schriftsteller abwechselnd polnisch und deutsch übersetzt werden können. Bei der Mathematik, der Physik und im Französischen kann auch die polnische Sprache zum Vortrage angewendet werden.

11. Das Königl. Provinzial-Schul-Kollegium benachrichtigt unterm 31ten August er. daß Sr. Majestät der König mittels Allerhöchster Ordre vom 5ten Juni er. die gymnastischen Uebungen als einen nothwendigen

6. Präsew. Rada Szkolna udziela na dniu 27go Stycznia 1842. r. ustawę Król. Ministerium, by bibliotekom uniwersytetów w Królewie, Greifswalde, w Wroclawiu, Halli i Bonnie po dwa exemplarze programmatów gymnazjalnych przesyłano.

7. Präsew. Rada Szkolna przypomina na dn. 9go Maja 1842. roku kilka ustaw mających na celu ścisłe utrzymanie obyczajów i karności między uczniami. Mianowicie zakazuje uczniom jak najsurowiej wszelkiego występowania publicznego, jakiegokolwiek uderzających lub rażących ubiorów, odwiedzania domów i miejsc publicznych, udziału w teatrach i odwiedzaniach tychże, składek w jakimkolwiek bądź celu, i używanie publicznych czytelni.

Podług reskryptu z dnia 28go Maja 1842. roku nakłania Präsew. Rada Szkolna usilnie Dyrektora i Ordynaryuszów do jak najczęstszego odwiedzania uczniów w mieszkaniach, w celu ustawicznego czuwania nad nieskazitelnością ich obyczajów i szlachetnością sposobu myślenia.

9. Präsew. Rada Szkolna stanowi na dniu 3go Czerwca 1842. r., że Kandydaci do stanu nauczycielskiego podczas roku próby nie tak mają być używani ku pomocy nauczycieli, jak raczej zatrudnieni w ten sposób, by kształcić się w pedagogicznym zawodzie, sami w tym względzie odbierali pomoc od nauczycieli.

10. Präsew. Rada Szkol. nadsyła na d. 3. Lipca 1842. r. nowe ustawy względem stosunku języka polskiego do nauk w zakładach naukowych Wielkiego Xięstwa Poznańskiego. Podług tychże ma się w naszym Gymnazyum w czterech niższych klassach polskiego języka używać do wykładu wszystkich przedmiotów z tem jednak zastrzeżeniem, by się uczniowie o tyle nauczyli języka niemieckiego, aby przez niezdolność zrozumienia takowego przy wykładzie, nie doznawali przeszkód w postępowaniu do dwóch klass wyższych. W Sekundzie ma się wykladać w niemieckim języku, z tym jednakże wyjątkiem, że uczniowie z klasyków naprzemian, jednego tłumaczą po polsku, drugiego po niemiecku, i że matematyka, fizyka jako i język francuzki po polsku wykładanemi być mogą.

11. Präsew. Rada Szkolna uwiadomia na dniu 31go Sierpnia b. r. iż Najjaśniejszy Pan w skutek rozkazu z dn. 6go Czerwca r. b. gymnastyczne éwi-

und unentbehrlichen Bestandtheil der männlichen Erziehung anerkannt und dieselben in den Kreis der Volkserziehungsmittel aufgenommen wissen will.

Chronik.

1. Das verfloßene Schulfahr begann am 10. October 1841. mit einem feierlichen Gottesdienste in der Pfarrkirche.

2. Die Kandidaten des höheren Schulamts Herr Schwemiński, Herr Dr. Cegielski und Herr Karwowski, welche schon im vorigen Jahre nach Ablauf ihrer Probezeit gegen eine angemessene Remuneration an der Anstalt beschäftigt wurden, verblieben bei denselben auch für dieses Jahr, und zwar mit einem Gehalte von jährl. 400 Rth., wozu das hohe Ministerium für dieses Jahr einen Zuschuß von 1200 Rth. bewilligt hat.

3. Der Geburtstag Sr. Majestät des Königs wurde am 15ten October mit gebührender Feierlichkeit begangen, wobei der Kandidat Herr Schwemiński eine Rede hielt.

4. Der Oberlehrer Herr Gladisch wurde mit dem Titel eines Professors beehrt und der Oberl. Dr. Hoffmann erhielt eine Gratification von 100 Rth. Auch der Gesanglehrer H. Lechner erhielt 25 Rth. 27. Sgr. 3 Pf. zur Unterstützung.

5. Der bisherige Direktor der Anstalt und Professor Herr Stoc, Ritter des rothen Adler-Ordens IV. Klasse, wurde seinem Wunsche gemäß vom 1sten Mai an, des Amtes entlassen. Am 30sten April versammelten sich die Lehrer und Schüler im Prüfungs Saale zu seinem Abschiede. Es erschien auch der Königl. Regierung- und Schulrath Herr Domkapitular Dr. Bustaw, Ritter des rothen Adler-Ordens III. Klasse, und bezeugte im Namen des Königl. Hochlöblichen Schulcollegiums dem Scheidenden die Anerkennung seiner Verdienste, welcher darauf selbst zuerst dem hohen Vorgesetzten für das von ihm bei seiner Amtsführung genossene Wohlwollen, wie auch den Professoren und Lehrern für den Eifer in der Pflichterfüllung unter seiner Leitung dankte und zuletzt von den Schülern in rührenden Worten Abschied nahm. Der Herr Professor Czwalina, als sein ältester Mitarbeiter dieser Anstalt, drückte im Namen der Kollegen dem bisherigen Vorsteher den innigsten Dank aus, für die vielfachen Bemühungen um das Wohl der Anstalt. Die Schüler verehrten ihrer Seits ihrem scheidendem Direktor zum Andenken einen silbernen Pokal. So möge denn der geehrte Veteran, nachdem er mit Ruhm volle 40 Jahre dem pädagogischen Wirken gewidmet hat, im Kreise der Seinigen

erzählend als ein Vorbild für die Jugend betrachtet werden. Die Anstalt dankt demselben für die während seiner Verwaltung geleisteten Verdienste, und wünscht ihm eine glückliche Fortsetzung seiner Lebensreise.

Kronika.

1. Rok szkolny upłyniony rozpoczął się dn. 10go Października uroczystem nabożeństwem w kościele farnym.

2. Trzej kandydaci wyższego stanu nauczycielskiego JP. Schwemiński, JP. Dr. Cegielski i JP. Karwowski, którzy już w przeszłym roku po czasie próby za remuneracją stosowną przy szkołach naszych czynnymi byli, zostali się nam również i w niniejszym, a to z pensją po 400 Tal. na co Wysokie ministerjum do etatu szkolnego na ten rok 1200 Tal. dodać raczyło.

3. Dzień urodzin Najjaśniejszego Pana 15. Października obchodzono z przyzwoitą uroczystością, dla której Kand. JP. Schwemiński miał mowę.

4. Naucz. wyższy JP. Gladisz tytułem Profesora zaszczyconym został; a Naucz. wyższy JP. Dr. Hoffmann uzyskał jako gratyfikacją 100 Tal. Tak też nauczyciel śpiewu JP. Lechner otrzymał wsparcia 25 Tal. 27 srg. 3 fen.

5. Dotychczasowy Dyrektor instytutu i Professor JP. Stoc; Kaw. czerw. orla IV. podług życzenia swego od 1go Maja uwolnionym został od swego urzędu. Dnia 30. Kwietnia zgromadzili się nauczyciele z uczniami w sali egzaminacyjnej na pożegnanie. Przybył także Królewski Radzca Regencyjny i szkolny WX. Kanonik Dr. Bustaw, kawaler ord. czerw. orla klasy III., aby w czułych wyrazach imieniem Prześwietnej Rady Szkólnej oddać słuszną zasługom odchodzącego, który sam potem dzięki złożywszy temuż dostojnemu Przełożonemu za doznane od niego w czasie urzędowania swego względy łaskawe, a Professorom i Nauczycielom za ich gorliwość w pełnieniu obowiązków pod jego naczelnictwem, w końcu z rozrzewnieniem uczniów pożegnał, JP. Prof. Czwalina, jako najstarszy współpracownik jego przy instytucie imieniem kolegów dzięki wynurzył dotychczasowemu Rządzczy za jego troskliwe staranie o dobro instytutu. Uczniowie z swej strony ofiarowali odchodzącemu dyrektorowi swemu na pamiątkę srebrny puhar misternej roboty. Tak niech szanowny Weteran, z chlubą poświęciwszy całe 40 lat pedagogi-

noch lange sich einer kräftigen Gesundheit und eines dauernden Glückes erfreuen.

6. Die Verwaltung der Anstalt wurde inzwischen den ersten Professoren Herrn Czwalina und Herrn v. Wannowski übertragen.

7. Um diese Zeit beehrte die Anstalt der Herr Chef-Präsident v. Beurmann mit seiner Gegenwart, wohnte einzelnen Unterrichts-Gegenständen durch alle Klassen bei und nahm darauf das Local des Alumnats und des Conviets in Augenschein.

8. Unterm 9ten Juni wurde der Unterzeichnete von Königl. Hochlöblichen Schulkollegium benachrichtigt, daß Sr. Majestät der König allergnädigst sich für seine Anstellung als Direktor dieses Gymnasiums auszusprechen und dieselbe vorbehaltlich des verschriftsmäßigen Colloquiums pro rectoratu zu genehmigen geruht haben. Sodach übernahm derselbe gleich nach den Sommerferien mit dem 8ten August die Verwaltung der Anstalt und wurde am 30sten desselben Monats feierlich in sein Amt eingeführt.

9. Der Herr Prof. Czwalina erhielt zu einer Baderreise einen Urlaub von drei Wochen über die Sommerferien hinaus, hat aber auch nachher wegen seiner noch immer geschwächten Gesundheit die Stunden nicht übernehmen können.

I. Statistik des Gymnasiums.

1. Im Laufe des Schuljahres 184 $\frac{1}{2}$ besuchten das Gymnasium 390 Schüler, wovon 83 neu aufgenommen wurden.

2. Abgegangen sind im Laufe des Jahres zu andern Anstalten oder haben eine andere Lebensart gewählt 42; gestorben sind 2; 4 sind auf Ostern zur Universität abgegangen. Es haben also im Allgemeinen 48 Schüler das Gymnasium verlassen.

3. Zur Universität sind zu Ostern d. J. mit dem Zeugnisse der Reife abgegangen:

a) Anton Brzeziński, katholischer Religion, 21 $\frac{1}{2}$ Jahr alt, besuchte das Gymnasium 7 $\frac{1}{2}$ Jahr, 2 $\frac{1}{2}$ die Prima, studirt Theologie auf der Universität zu Freiburg in Breisgau.

b) Anton Fromholz, kath. Rel., 21 Jahre alt, besuchte das Gymnasium 4 $\frac{1}{2}$, davon 2 $\frac{1}{2}$ Jahr die Prima, studirt Theologie im hiesigen Erzbischöflichen Seminar.

c) Anton Hejliński, kathol. Rel., 21 Jahre alt, besuchte das Gymnasium 8 $\frac{1}{2}$, davon 2 $\frac{1}{2}$ Jahr die Prima, studirt Theologie auf der Universität zu Freiburg in Breisgau.

cznemu zawodowi; potąd w gronie swoich długo się jeszcze cieszy stałym zdrowiem i pomyślnością.

6. Rządy instytutu poruczono tym czasem dwom pierwszym profesorom Jp. Czwalinie i Jp. Wannowskiemu.

7. W tym właśnie czasie zaszczycił szkoły nasze swoją bytnością terażniejszy prezes regencyjny JWp. Beurmann, był przytomny niektórym lekcjom przez wszystkie klasy i zwiedził potem mieszkania alumnów i konwiktów.

8. Pod dniem 9. Czerwca uwiadomiła Przeświecona Rada Szkólna niżej podpisanego, że Najjaśniejszy Pan oświadczyć się raczył za ustanowieniem go Dyrektorem szkół naszych i to ustanowienie, jeżeliby odbył przepisane colloquium pro rectoratu, najlaskawiej potwierdzić. Zaczem tenże zaraz po wakacjach latowych z dniem 8. Sierpnia rządy instytutu objął na dniu 30. tegoż miesiąca uroczystie na ten swój urząd wprowadzonym został.

9. Jp. Prof. Czwalina udając się do wód uwolnionym został od obowiązków na 3 tygodnie nad wakacje, lecz dla osłabionego zdrowia i potem jeszcze swych lecey objąć niemógł.

I. Statystyka Szkół.

1. W ciągu roku szkólego 184 $\frac{1}{2}$ uczęszczało do Gymnazyum 390 uczniów, pomiędzy którymi 83 nowo przybyłych.

2. Odeszło w ciągu roku już do innych instytutów. już dla poświęcenia się innym zawodom 42; umarło 2; na uniwersytet odeszło 4. Opuściło więc w ogóle szkoły 48 uczniów;

3. Na Wielkanoc odeszli na uniwersytet, uzyskawszy zaświadczenie dojrzałości:

a. Antoni Brzeziński, katolik, ma lat 21 $\frac{1}{2}$ był w szkołach tutejszych 7 $\frac{1}{2}$ lat — 2 $\frac{1}{2}$ w Prymie, slucha Teologii w Fryburgu Badeńskim.

b. Antoni Fromholz, katolik, ma 21 lat, był w szkołach tutejszych 4 $\frac{1}{2}$ lat, 2 $\frac{1}{2}$ w Prymie, slucha teologii w tutejszem Seminarium.

c. Antoni Hejliński katolik, ma lat 21, był 8 $\frac{1}{2}$ lat w szkołach, 2 $\frac{1}{2}$ w Prymie, slucha teologii w Fryburgu Badeńskim.

d) Julian Kosinski, kath. Rel. 24 Jahre alt, 6 Jahre auf dem Gymnasium, davon $2\frac{1}{2}$ in der Prima studirt Mathematik und Naturwissenschaften in Berlin.

4. Michaelis d. J. hatten sich 14 Primaner zum Examen gemeldet, wurden aber nach der schriftlichen Prüfung, weil sie sich in derselben mehrfache Unterschleife haben zu Schulden kommen lassen, vorläufig abgewiesen, das Resultat kann erst im künftigen Jahre angegeben werden.

d. Julian Kosiński, katolik, ma 24 lat, był 6 lat w szkołach, $2\frac{1}{2}$ w Prymie, słucha wiadomości matematycznych i naturalnych Berlinie.

4. Na Sty Michał r. b. zgłosiło się do egzaminu 14 uczniów dla wielorakiej jednakże nierzetelności, której się przy wypracowaniach piśmiennych dopuścili, zostali tymczasem odsunięci, wypadek onegoż może dopiero na przyszłość być ogłoszonym.

Uebersicht Wykaz

der statistischen Verhältnisse des Gymnasiums.
stosunków statystycznych Gymnazjum.

Lehrer. Nauczyciele.	Stundenzahl eines jeden Lehrers in der einzelnen Klasse. Ilość godzin każdego nauczyciela w każdej klasie.								
	IV.	V.	IV a.	IV b.	III a.	III b.	II.	I.	
1. Direktor Dr. Prabucki	2	2	2	2	2	2	2	8	18
2. Professor Gzwalina	2	6	1	2	—	2	2	2	17
3. - v. Wannowski	—	—	—	—	—	6	—	10	16
4. - Wotty	2	1	1	1	3	2	2	2	14
5. - Poplinski	—	—	—	6	2	2	2	2	14
6. - Gladisch	—	—	—	—	—	10	2	6	18
7. Oberlehrer Spiller	—	—	—	—	5	6	4	4	19
8. - Dr. Hoffmann	—	—	—	—	—	—	18	—	18
9. Lehrer Gichowicz	15	2	2	2	—	—	—	—	21
10. - Januskowski	—	—	5	5	8	—	—	—	18
11. - Figurski	7	13	—	—	—	—	—	—	20
12. Zeichenlehrer Rabuske	2	2	1	1	1	1	—	—	8
13. Gesanglehrer Lechner	2	2	1	1	1	1	2	—	10
Außerordentliche Lehrer:									
1. Conrektor Schönborn evang. Rel.-Lehrer	—	—	2	—	2	—	2	—	6
2. Schulamts-Candidat Schweminski . . .	—	—	—	4	10	—	—	—	14
3. - Dr. Segielski	—	—	16	—	—	—	—	—	16
4. - Karwowski	—	4	3	8	—	—	—	—	15

Allgemeiner Lehrplan.

Plan nauk ogólny.

Unterrichts- Gegenstände. Przedmioty nauk.	Stundenzahl in jeder Klasse. Ilość godzin w każdej klasie.								
	VI.	V.	IV a.	IV b.	III a.	III b.	II.	I.	Summa.
	Kathol. Rel.-Unterricht. Religia katolicka . . .	2	2	2	2	2	2	2	2
Evangel. „ „ „ ewangelicka . . .	—	—	2	—	2	—	—	2	6
Hebräisch . . . . . Jezyk hebrejski . . .	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Griechisch . . . . . „ grecki	—	—	5	5	6	6	6	6	34
Lateinisch . . . . . „ laciński	7	8	8	8	8	8	8	8	63
Deutsch . . . . . „ niemiecki	5	4	3	3	2	2	2	3	24
Polnisch . . . . . „ polski	3	3	3	3	2	2	2	2	20
Französisch . . . . . „ francuzki	—	—	2	2	2	2	2	2	12
Propädeutik . . . . . Filozofia	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Mathematik . . . . . Matematyka	4	4	3	3	3	3	4	4	28
Physik . . . . . Fizyka	—	—	—	—	—	—	2	2	4
Naturgeschichte . . . . . Historya naturalna	2	1	1	1	1	1	—	—	7
Gesch. und Geographie . . . . . i geografia	3	4	3	3	4	4	4	—	27
Kalligraphie . . . . . Kalligrafia	2	2	—	—	—	—	—	—	4
Zeichnen . . . . . Rysunki	2	2	1	1	1	1	1	—	8
Gesang . . . . . Spiewy	2	2	1	1	1	1	2	—	10
Summa:	32	32	32	32	32	32	34	34	

E.

Stand der Lehrmittel und Unterstützungs- Stan środków naukowych i funduszów wsparcia.

- Für die zur Vermehrung der Gymnasial-bibliothek bestimmten 100 Rth. kaufte man an:
  - Allgemeine Encyclopädie der Wissenschaften und Künste von Ersch und Gruber VI. Band.
  - Graf's Althochdeutscher Sprachschatz. Die letzten Lieferungen.
  - Geschichte der europäischen Staaten von Heren und Ufert.
    - Geschichte von Frankreich von Dr. C. A. Schmidt und von Wachsmuth.
    - Geschichte des osmanischen Reiches von J. W. Zinkeisen.
    - Geschichte von Dänemark von F. C. Dahlmann.
  - Hegel's Werke die Fortsetzung.
  - Brandis Geschichte der Philosophie I. Theil.
  - Grabowskigo Michala, Literatura i Krytyka III. Tomy.
  - Historya Literatury polskiej. Michala Wiszniewskiego II. III. i IV. Tom.
  - Wilno od początków jego do r. 1750. przez J. J. Kraszewskiego.
  - Historya panowania Jana Kazimierza wydana z rękopismu.
  - Botaniki ogolnej roślin jawnopłciowych J. R. Czerwiakowskiego, zeszytów 2.
- An Geschenken haben außerdem:
  - Er. Majestät der König für die Gymnasial-Bibliothek:
    - W podarunku otrzymaliśmy:
      - Od Najjaśniejszego Pana dla biblioteki gymnazjalnej:

Die Sammlung altdeutscher lyrischer Dichter des XII. XIV. Jahrhunderts von v. der Hagen.
zu übersenden gerubt.

2. Das Königliche Hohe Ministerium hat gnädigst un- 2. Od Królewskiego Wysokiego Ministeryum :
serer Bibliothek zugesandt:

1. A. Ermanns Reise um die Welt II. Band 2. Abtheilung.
2. Uhlmanns Anleitung zum Uebersetzen aus dem Deutschen in's Hebräische I u. II. Kursus.
3. Bernd's allgemeine Schrift-Urkunde der gesammten Wappenwissenschaft.
4. Encyclopädisches Wörterbuch der medizinischen Wissenschaften XXVI., XXVII. u. XXVIII. Bd.
5. Kortmanns Wandarten der westlichen und östlichen Hemisphäre.
6. Elementa logices Aristotelicae v. Dr. Trendelenburg. 2. Aufl.
7. Erleuterungen zu den Umrissen der aristotelischen Logik v. Adolph Trendelenburg.
8. Lehrbuch der Stenographie v. Wilhelm Stolze.
9. Geistliche Motetten v. Fischer.
10. Dessen Lieder für die Jugend.
11. Claudii Ptolemaei Geographiae. Libr. octo. edidit Dr. F. G. Wilberg Fasciculi tres.

3. Der Herr Direktor Stoe hat beim Austrreten aus unserer Mitte 49 nützliche Werke für die Gymnasialbibliothek u. 13 für die Schülerbibliothek und 3 für die Bibliothek des von Lubranskischen Convikts gütigst überwiesen.

III. 1. Mit Rücksicht auf Fleiß und gute Führung sind von Entrichtung des ganzen oder halben Schulgeldes incl. der Alumnen 96 Schüler befreit worden.

2. Zu dem mit dem Gymnasium verbundenen Alumnate, für diejenigen katholischen Schüler, welche sich dem geistlichen Stande widmen wollen, haben 37 freien Unterhalt genossen.

3. Zur Unterstützung armer Schüler sind ferner im Gymnasium 3 adeliche Stiftungen und 1 bürgerliche woher 25 Schüler theils freien Unterhalt haben, theils Stipendia genießen.

4. Von Sr. Erzbischöflichen Gnaden erhielten auch im verfloßnen Jahre viele Schüler Stipendia.

5. Die hiesige Gesellschaft zur Unterstützung der sich bildenden Jugend hat auch an unserer Anstalt 14 Schülern nicht nur eine hinreichende Hilfe zukommen lassen, sondern auch für deren Beaufsichtigung durch die Comites hinlänglich geforgt

6. Der verstorbene Graf Nicolaus v. Mielzynski hat durch das Testament vom 25. April 1840 publicirt den 18ten Juli e. 1500 Rth. dem hiesigen Gymnasium vermacht, vor deren jährlichen Zinsen zur Universität abgehende Schüler unterstützt werden sollen.

3) Pan Dyrektor Stoc, opuszczając nasz instytut po zostawil łaskawie bibliotece gymnazyjalnej 49 dzieł użytecznych, 13 bibliotece uczniów, 3 bibliotece konwiktu Lubrańskich.

III) Przez wzgląd na pilność i dobre obyczaje było włączenie z Alumnami całkiem, lub do połowy uwolnionych od opłaty szkolnej 96 uczniów. —

2) W Alumnacie połączonym z gymnazyum, a przeznaczonym dla katolickiej młodzieży, poświęcającej się stanowi duchownemu utrzymuje się 37 uczniów. —

3) Dla wsparcia ubogich uczniów są przy gymnazyum trzy szlacheckie fundusze, 1 obywatelski, z których utrzymywano lub wspierano 25 uczniów. —

4) Z łaski Jaśnie Wielmożnego Arcy-Pasterza X. Dunina odebrało wielu uczniów i w tym roku Stipendia. —

5) S. p. Hrabia Mikołaj Mielżyński przez testament z dnia 25go kwietnia 1840. roku a publikowany 18go Czerwea zapisał naszemu Gymnazyum 1500 talarów, z procentu których mają udający się na uniwersytet bydź wspieranymi.

6) Tutejsze Towarzystwo Naukowej Pomocy i w naszym instytucie nietylko utrzymywało 14 uczniów zupełnie, ale nadto dozorowaniem tychże przez swe komitety troskliwie się zajęło. —

F.

Ordnung der öffentlichen Prüfung.

Mittwoch den 28. September.

Vormittags.

Die Prüfung beginnt nach dem Frühgottesdienste mit der Klasse.

Sexta.

Von 8 bis 8½ Latein Lehrer Cichowicz.
— 8½ — 9 Rechnen Lehrer Figurski.

Quinta.

— 9 — 9¾ Latein Lehrer Figurski.
— 9¾ — 10½ Religion Director Dr. Prabucki.

Quarta A.

— 10½ — 11½ Latein Kand. Dr. Cegielski.
— 11½ — 12½ Mathematik Kand. Karwowski.

Nachmittags:

Quarta B.

— 2½ — 3¼ Latein Kand. Schweminski.
— 3¼ — 4 Mathematik Kand. Karwowski.

Unter Tertia.

— 4 — 4¾ Griechisch Lehrer Januskowski.
— 4¾ — 5½ Lateinisch Kand. Schweminski.

Dornerstag den 29. September.

Vormittags.

Ober Tertia.

Von 8 bis 9 Latein Professor v. Wannowski.
— 9 — 10 Mathematik Oberlehrer Spiller.

Secunda.

— 10 — 11 Religion Director Dr. Prabucki.
— 11 — 11¾ Griechisch Oberlehrer Dr. Hoffmann.
— 11 — 12½ Französisch Prof. Motty.

Nachmittags.

Prima.

Von 3 bis 4 Latein Prof. v. Wannowski.
— 4 — 4¾ Polnisch Prof. Popliński.
— 4¾ — 5½ Deutsch Prof. Gladisch.

Die kalligraphischen Probefchriften und Probezeichnungen liegen während der ganzen Prüfung zur Ansicht vor.

Porządek popisu publicznego.

W Środę dnia 28. Września.

Z r a n a.

Popis rozpocznie się po nabożeństwie rannym z klas.

S e x t a

Od 8 — 8½ Język łaciński Nauczyciel Cichowicz.
8½ — 9. Rachunki dito Figurski.

Q u i n t a

Od 9 — 9¾ Język łaciński. Naucz. Figurski.
9¾ — 10½ Religia Dyr. Dr. X. Prabucki.

Q u a r t a A.

Od 10½ — 11½ Język łac. Kandydat Dr. Cegielski.
11½ — 12½ Matematyka Kandydat Karwowski.

P o p o ł u d n i u.

z Q u a r t a B.

Od 2½ — 3¼ Język łac. Kandydat Schwemiński.
3¼ — 4 Matematyka Kandydat Karwowski.

T e r t i a n i ż s z e g o o d d z i a ł u.

Od 4 — 4¾ Język grecki. Naucz. Januskowski.
4¾ — 5½ Język łac. kand. Schwemiński.

W Czwartek dnia 29. Września.

Z r a n a.

z T e r t i a w y ż s z e g o o d d z i a ł u.

Od 8 — 9 Język łaciński Prof. Wannowski.
9 — 10. Matematyka Naucz. wyż. Spiller.

S e c u n d a.

Od 10 — 11 Religia Dyrektor Dr. X. Prabucki.
11 — 11¾. Język grecki N. wyż. Dr. Hoffmann.
11¾ — 12½. — francuzki Prof. Motty.

P o p o ł u d n i u.

P r i m a.

Od 3 — 4. Język łaciński Prof. Wannowski.
4 — 4¾. — polski Prof. Popliński.
4¾ — 5½. — niemiecki — Gladisch.

Wzory pisanja i rysunków leżą podczas całego popisu do przegladania.

Freitag den 30. September.

Schlussfeierlichkeit.

Um 9 Uhr Vormittags.

1. Chorgesang aus Göthes Faust, componirt vom Fürsten Radziwill.

2. Declamationen.

„Zu Gott o Seele fleug hinauf etc.“

W Piątek dnia 30. Września.

Zakończenie uroczyste.

O Dziewiątej zrana.

Chór z Fausta Goetego kompozycyi księcia Radziwilla.

2. Deklamacye.

Klassa szósta.

Józef Jerzykowski — „Ruth“ przez Witwickiego.

Antoni Adamski „Verachtung der Gefahr aus Menschenliebe.“

Klassa piąta.

Tomasz Berwiński „Grosz wdowi“ przez Fr. Morawskiego.

Stanisław Rymarkiewicz „Der Vater und seine 3 Söhne, von Lichtwehr.“

Klassa czwarta.

Józef Potulicki „Popas w Upicie“ przez Mickiewicza.

Wincenty Wilkoński „Die seltsamen Menschen“ von Lichtwehr.

3. Verteilung der Praemientbücher

3. Rozdanie nagród,

4 Das Kyrie aus der Messe von Carl Anton Lange:

4. Kyrie ze mszy Karóla Ant. Lange:

Do Ciebie odwieczny Panie itd.

5. Declamationen.

5. Deklamacye.

Klassa czwarta b.

Władysław Zeromski „Rozmowa z Michałem:“ przez Witwickiego.

Otto Nitschke „Der kleine Gerngroß“ von Langbein.

Klassa trzecia niższego oddziału.

Leon Wituski, b Morawskiego Bogarodzica

Klassa trzecia wyższego oddziału.

Leopold Karpiński „Wyjatek z Giaura Byrona,

Adam Grabowski „Le temple par Lamartine.

Władysław Łowicki. „Monolog aus der Jungfrau von Orleans von Schiller.

6. Vorlesung der Verseungen.

6. przeczytanie promocyi.

7. Der Jäger, Chor von Mickiewicz nach der Melodie aus Freischütz, von C. A. v. Weber.

7. chór strzelców przez Mickiewicza, podług melodyi z wolnego strzelca K. M. Weber.

8. Declamationen.

8 deklamacye,

Klassa Druga.

Leon Wegner, Hymn do Boga przez Woronicza.

Adolf Kaulfuss: Ueber die Wahl des Berufs (Eigne Arbeit).

9. Hymne von Spohr, aus dem Oratorium die
 letzten Dinge,

9. Hymn Spohra z Oratorium: Ostatnie rzeczy.

Preis und Ehre Ihm.

10. Entlassung der Schüler durch den Direktor
 in einer Polnischen Rede.

10) Pożegnanie uczniów przez Dyrektora, mowa polska.

11. Chorgesang nach dem Texte Brodziński

11) Spiew Brodzińskiego:

Przodkowie.

Hierauf begeben sich die Schüler in ihre Klassen,
 wo Ihnen die halbjährigen Zeugnisse durch die Ordina-
 rien eingehändigt werden.

Potem udadzą się uczniowie do swych klass, gdzie
 im Ordynaryuszowie wręczą zaświadczenia.

Die Prüfung der neu aufzunehmenden Schüler,
 wird den 6., 7. und 8. October stattfinden.

Examen z nowo przybywającymi do szkół odby-
 wać się będzie dnia 6, 7 i 8go Października. —

Das neue Schuljahr beginnt den 10. October um
 9 Uhr, mit einem feierlichen Gottesdienste in der Pfarr-
 kirche.

Bieg nowy nauk rozpocznie się dnia 10go Paź-
 dziernika o godzinie 9tej przez uroczyste nabo-
 żeństwo w kościele farnym.

Posen den 24ten September.

Poznań dnia 24. Września 1842.

Dr. Prabucki.

Dr. X. Prabucki.

9. Hymn
letzen Dinge,

10. Entlo
in einer Polni
11. Chor

Hierauf be
wo Ihnen die
rien eingehänd

Die Prüfu
wird den 6.,
Das neue
9 Uhr, mit ei
Kirche.

Pofen den

© The Tiffen Company, 2007

TIFFEN Gray Scale

M

Y

C

K

G

W

B

G

R

19

18

17

16

15

14

13

12

11

10

9

8

7

6

5

4

3

2

1

A

9. Hymn Spohra z Oratorium: Ostatnie rzeczy.

hre Hym.

0) Pożegnanie uczniów przez Dyrektora, mową polską.

11) Spiew Brodzińskiego:

wie.

Potem udadzą się uczniowie do swych klas, gdzie
im Ordynaryuszowie wręczą zaświadczenia.

Examen z nowo przybywającymi do szkół odby-
wać się będzie dnia 6, 7 i 8go Października. —
Bieg nowy nauk rozpocznie się dnia 10go Paź-
dziernika o godzinie 9tej przez uroczyste nabo-
żeństwo w kościele farnym.

Poznań dnia 24. Września 1842.

Dr. X. Prabucki.

